
Mennesket i verden – verden i mennesket

Antroposofi som kulturell og individuell utviklingsimpuls

Nicanor Perlas

God kveld, alle sammen – og takk til arrangørene for at jeg kan være her i kveld i forbindelse med feiringen av 100 år antroposofi i Norge.* Og selvfølgelig et stort hurra for Rudolf Steiner! Forhåpentligvis vil jeg også kunne knytte an til noen av de temaene som han tok opp her i Norge for hundre år siden eller så.

Hundre år betyr på en måte både en velsignelse og en forbannelse. Velsignelsen består i at man faktisk har oppnådd å bli hundre. Jeg tenker da på alle de initiativene som

er blitt virkeliggjort av mange mennesker her i Norge i løpet av denne lange tiden, og naturligvis også andre steder i verden; og jeg tenker på all den energien det har krevd å nå disse hundre årene. Det er nemlig svært få slike initiativer som har oppnådd å bli hundre år. Derfor er en slik feiring også svært viktig.

Men disse hundre årene innebærer også utfordringer. Man kan sammenligne dette med en personlig erfaring: når man gjør et eller annet i ti, tyve, tredve år eller mer, har man en tendens til å glemme hva den opprinnelige intensjonen var. Så én utfordring består altså i hvordan man kan fortsette å holde intensjonen, engasjementet for antroposofien levende, en annen i hvordan man oppnår å engasjere seg i verden på en meningsfull måte.

Det er altså grunn til å feire, men ikke mindre grunn til å kaste blikket ut over oss selv for å se hvordan vi som enkeltindivider kan stille oss selv aktivt inn i verden, stille oss i sentrum av verdensprosessen, og finne kursen fremover.

* Teksten er en fri gjengivelse av hovedmotivene i Nicanor Perlas foredrag under markeringen på Sentrum Scene i Oslo 17. oktober 2008. Red.

I løpet av disse hundre årene har verden forandret seg enormt. Steiner påpeker jo at 20 år i vår tid kan sammenlignes med 100 000 år av menneskelig utvikling. Det går altså svært fort!

En tankevekkende undersøkelse gjort av Harvard Business School i USA fastslo at størsteparten av de 4-500 mest vellykkede konserner i verden forsvant igjen etter bare 10-20 år. Det viste seg at selve suksessen var årsaken til at de bukket under! Ved å bygge alt på en bestemt suksessoppskrift ble de ikke lenger i stand å fornye seg og utvikle seg videre, de kjørte seg fast.

Også den antroposofiske bevegelsen, som jo på mange måter er en suksessrik bevegelse, står overfor kolossale utfordringer nettopp på grunn av de enormt raske forandringene i det moderne samfunnet. Ta f.eks. den pågående internasjonale finanskrisen: hvordan kan vi møte den med en *spirituell* forståelse?

I det hele tatt er spørsmålet hvordan den antroposofiske bevegelsen i Norge og i andre deler av verden til enhver tid klarer å stille seg inn i den rådende konteksten. Vi står i vår tid overfor en rekke interessante utviklingstrekk, som samtidig er enorme utfordringer. Utfra dette perspektivet vil jeg gjerne kaste et blikk på den antroposofiske bevegelsen selv, noe jeg også vil komme tilbake til senere. Antroposofien er i virkeligheten en to-trinns prosess, der det andre trinnet ikke er så godt kjent eller forstått: en prosess som handler om hvordan et individuelt engasjement i den store verdensammenhengen lar meningen med vårt liv tre sterkere frem. Utfordringen i det 21. århundre, i de neste hundre år, er derfor om vi kan tilføre utviklingen en spirituell kvalitet som kan virke på en sannferdig måte i verden. Steiner understreket jo at spiritualiteten ofte ikke får noen virkelig relasjon til verdensprosessen, at den ikke blir til en kraft i verden, men i stedet fører til at man sovner inn.

Hva det dreier seg om er å se visse globale trender som har makt til å forme og forandre menneskelige skjebner, forme hele vår planet i en helt annen retning. Ser vi på finanskrisen, er jo den bare toppen av et enormt isfjell. Vi har ikke sett slutten, for når krisen når realøkonomien, får den helt andre virkninger. Men krisen synliggjør i alle fall hele utfordringen med globaliseringen av økonomien.

Globalisering er naturligvis ikke noe nytt, den var et faktum allerede på Steiners tid. Første verdenskrig var jo først og fremst et resultat av politisk-økonomiske ambisjoner på globalt nivå, en kamp om kontroll over kolonier, over verdens ressurser. Slike ambisjoner lå også til grunn da den amerikanske eliten, slik det fremgår av et konfidensielt, nå offentliggjort notat fra 1941, planla en ny økonomisk verdensorden etter 2. verdenskrig. Spørsmålet var hvordan planen kunne iverksettes uten å anta en åpenlys imperialistisk karakter. Formelen var å gjennomføre den ved hjelp av en strukturell

integrering av økonomien i den politiske verdensprosessen. Dette er begynnelsen på hvordan Europa og Japan i etterkrigstiden ble knyttet opp til den amerikanske økonomiske interessesfæren. Det ble også opprettet mektige internasjonale institusjoner som skulle tjene det samme formålet: WTO, IMF og Verdensbanken, som alle går tilbake til denne tiden.

Utfordringen for oss som antroposof er: hvordan kan den *spirituelle* dimensjonen i slike prosesser forstås? For bare en slik erkjennelse kan gjøre oss handlekraftige.

Et stort problem på det politiske området er tendensen til en stadig voksende avstand mellom regjeringer og befolkninger. Dette har vi særlig sett utfolde seg i USA under Bush-administrasjonens unilateralistiske politikk: regjeringen lytter ikke lenger til folket, til borgerne. Den gjør hva den vil. Og avstanden er gjensidig; aldri har en amerikansk president vært mer upopulær i befolkningen. Hvordan det er i Europa kan jeg ikke si så mye om, men i verden som helhet er dette en trend: regjeringer lytter ikke lenger til folket. Samtidig skjer det en omfattende nedbygging av offentlige velferdsordninger, med privatisering av energiforsyning, infrastruktur osv. – mens kløften mellom rike og fattige hele tiden øker. Altså ennå et område som blir stadig mer dekadent, slik vi også ser det på Filippinene, f.eks. med all korrupsjonen.

Hvordan kan et spirituet perspektiv påvirke slike prosesser? Jeg mener naturligvis ikke at Antroposofisk Selskap må bli et politisk parti! Men som antroposof kan vi engasjere oss politisk i denne og andre situasjoner, som enkeltindivider. Et fruktbart eksempel er ELIANT-initiativet, som tilstreber å opprette en effektiv lobby i EU-systemet for å påvirke lovgivningen som berører alternativ medisin, biologisk-dynamisk landbruk og steinerskolene. Også her i Norge trues jo friheten i utdanningen av standardisering, testing, kontroll, hører jeg. ELIANT-aksjonen er altså etter min mening et meget viktig initiativ. Men det store spørsmålet er likevel: hvordan ser en spiritualitet ut som blir i stand til å omforme disse store globale tendensene?

Ser vi på det kulturelle området, kommer vi til noe som står den antroposofiske bevegelsen ennå nærmere. Jeg tenker på det fenomenet som er kjent under betegnelsen «sivilisasjonenes sammenstøt». Tesen om «the clash of civilizations» og andre lignende beskrivelser gir inntrykk av at alt dette er noe kjempestort som skjer langt der ute, utenfor vår rekkevidde, og som handler om islamsk fundamentalisme, kristen fundamentalisme, andre typer fundamentalisme osv. Men ser man nærmere etter, dreier det seg i bunn og grunn om at én identitet støter sammen med en annen.

Dette er svært interessant, for den antroposofiske bevegelsen er på mange måter selv ridd av slike identitetssammenstøt – noe man faktisk også kan forvente, for individuasjonsprosessen forseres jo når oppmerksomheten

i øket grad rettes mot en selv. Og da blir det også straks vanskeligere å forstå den andre, virkelig å leve i den andre. Derfor har vi også så mange splittelser i vår egen og i andre spirituelle bevegelser. Men samtidig er dette et alment problem i verden: Hvordan skal vi hankses med denne identitetsutfordringen? Den påvirker alle slags relasjoner og forhold mennesker imellom, på alle plan. I tillegg har vi ekstreme fenomener som internasjonal terrorisme og fundamentalisme. Så om vi ikke selv som bevegelse, innenfor vår egen kontekst, kan finne løsninger på disse problemene, da har vi lite autoritet å stille opp med i verden når det gjelder å foreslå forandringer med tanke på denne fundamentale utfordringen.

Identitetenes sammenstøt finner ikke bare sted i kulturen, men naturligvis også i den politiske og økonomiske sfæren. Og det som splitter, er en økende tendens til å tenke privat, til at ett suverent individs tenkning står mot alle andres. Det er et enormt problem! Hele dette mysteriet: Hvordan skal de forskjellige identitetene komme sammen, er et av de virkelig tyngende spørsmålene i menneskehetens sosiale liv, fordi det ytrer seg overalt: på det globale plan, det nasjonale plan, institusjonelle plan og så videre. Ingen er unntatt, heller innenfor sivilsamfunnet. Også her er man oppmerksom på dette problemet. Og på det mest fundamentale plan av alle, vårt eget individuelle plan, der har vi også en identitetskonflikt, en som så å si er selve roten til det hele: konflikten eller splittelsen mellom vår sedvanlige, hverdagslige adferd med alle konsekvenser den innebærer, og det vi ideelt sett gjerne vil være, vil utvikle oss til. Her står vi ved et område hvor antroposofien virkelig kan yte et bidrag, ikke bare fordi den handler om hva et menneske er, men om hvordan mennesket kan gjennomgå en forvandlingsprosess som går til kjernen av vår menneskelige eksistens.

Dette er «megatrends», globale trender som til syvende og sist utspiller seg i oss selv, og som vi må gå helt bevisst inn i hvis vi vil at antroposofien skal være en *aktiv, forvandelende kraft* i verden.

Et annet område hvor antroposofien kan bidra med avgjørende innsikt, er den store trusselen som hele menneskeheten idag er konfrontert med og som vi leser og hører om hver dag: klimakrisen og den globale oppvarming. Dere kjenner til alt dette fra før, at pol-isen smelter og så videre. Men utfra

hva jeg har hørt fra mennesker som deltok i en lukket vitenskapelig konferanse om disse problemene i Washington sist vår, later situasjonen til å være langt mer tilspisset enn de offisielle rapportene hittil foreller oss. Samtalen dreide seg om: Hvilket ansvar har vi som forskere når det gjelder å forvalte og formidle en slik innsikt? For sannsynligvis har vi ikke 50-80 år på oss før katastrofer eventuelt inntreffer, men kanskje bare syv til ti år. På Filippinene har vi f.eks. måttet begynne å venne oss til hyppige flommer forårsaket av plutselige tropiske stormer med voldsomme skybrudd, slik som flommen nå i juni, hvor flere av mine medarbeidere holdt på å sette livet til – en helt uhørt situasjon som ingen kan huske maken til. Samtidig ser vi hvordan det store kappløpet har begynt om kontrollen over de nye ressursene som blir tilgjengelig når pol-isen eller innlandsisen på Grønland smelter i løpet av noen år! I tillegg kommer spørsmålene man står overfor når det gjelder Golfstrømmen, som jo spesielt berører dere her i Norge.

Altså overalt enorme utfordringer – utfordringer som går rett til kjernen av hva antroposofi er!

En annen av dem dreier seg om såkalte «converging technologies», teknologier som konvergerer, kommer sammen for å danne helt nye teknologier. Det finnes mer enn 50 slike moderne teknologier, men fire områder er særlig aktuelle: nanoteknologi, bioteknologi, computerteknologi (kunstig intelligens) og kognitiv teknologi (hjerneforskning). Utfra antroposofien ser man umiddelbart at disse teknologiområdene svarer til de fire vesensleddene hos mennesket: fysisk legeme – livslegeme – astrallegeme – jeg, eller aspekter av jeget. Hva er så målet med denne konvergeringen av teknologier?

Målet er å mekanisere mennesket, men naturligvis under dekke av en rekke mer kortsiktige mål med stor appell – som å bekjempe fattigdom for eksempel, eller gjøre medisinske fremskritt eller få bedre intelligens. Og glem menneskeindividualitetens sykliske tilbakekomst til en ny kropp, til et nytt jordeliv: bedre heller å la seg fryse ned for senere å oppnå «udødelighet» ved teknologiens hjelp! Men det endelige målet er et annet og langt mer omfattende: mekanisering av mennesket, av alt menneskelig, for å kunne skape superintelligente maskiner. Innen 2015 regner man med å ha kartlagt hele menneskehjernen, slik at man kan lage en slags eksperimentell kopi av alle hjernefunksjonene.

Denne utviklingen foregår i et enormt tempo, blant annet drevet frem av forestillingen hos en del vitenskapsmenn om at menneskearten bare er et gjennomgangsstadium i den naturlige evolusjonsprosessen: den vil bli fulgt av et neste «utviklingstrinn», som består av menneskelignende maskinvesener, symbioser av menneske og maskin.

Målet er altså en mekanisering av menneskets vesen, av menneskeheten. Som mange av dere vet, snakket Steiner om disse tingene for lenge siden.

Og i sitt aller siste brev til medlemmene, like før han døde, skrev han om «under-naturen». Ser man seg rundt i kulturen idag, er det virkelig slående hvordan hele den moderne teknologien er en slik under-naturlig teknologi, en teknologi som stiger opp av avgrunnen. Den er idag rundt oss overalt. Jeg vil komme tilbake til dette senere.

Om vi betrakter dagens virkelighet og sammenligner den med tiden da antroposofien ble født, ser vi at det har skjedd en mengde ting som gjør at verden idag faktisk har *langt bedre* forutsetninger enn før for å forstå noe slikt som antroposofi – hvis antroposofien når ut til verden på en virkelig, en autentisk måte, og ikke – la meg si: blir sittende fast i sitt eget språk.

Noe som opptar meg svært er nye og høyst interessante, viktige oppdagelser innenfor astrofysikken. Det som denne vitenskapen finner, blir jo straks tolket i en materialistisk retning – selv om fakta begynner å peke i en helt annen retning. For eksempel har man regnet ut hvilket ufattelig lite avvik i utgangsbetingelsen for gravitasjonskraften som skal til for at universets struktur ville vært fullstendig annerledes, for at vårt univers aldri ville ha kunnet nå sitt nåværende utviklingsnivå. Det dreier seg om et avvik som tilsvarer brøken 1 over tallet 10 pluss 59 nuller! Enda mindre, mer presise avvik kan man finne når det gjelder forholdet mellom såkalt mørk materie eller energi og universets fysiske materie. Alt dette viser hvor urimelig det er å anta at universets struktur skulle være tilfeldig, en slump. Spørsmålet er: Har forskerne mot til å ta opp denne diskusjonen? Det finnes mange som faktisk er villige til det. Men majoriteten foretrekker å lene seg til «multivers»-teorien, antagelsen om at det finnes et uendelig antall parallelle universer; man snakker om et antall som tilsvarer tallet 10 fulgt av 500 nuller! Og at akkurat dette universet som vi lever i har blitt skapt helt tilfeldig. Det er ikke særlig overbevisende, og forskerne som er involvert er heller selv ikke særlig overbevist. Så ideologien i dette er at materialistene ser seg tvunget til å «redde fenomenene», som det heter, redde dem med en usannsynlig teori i stedet for å akseptere og trekke konsekvensene av dem.

Jeg vil her gjerne nevne en prominent forsker, Ervin Laszlo, skaperen av systemteorien og forfatter av en lang rekke bøker. Han utga for en tid siden en bok om astrofysikk, «Science and the Akashic Field» – akasha-begrepet har han for øvrig ikke hentet fra antroposofien, men fra hindufilosofien –, som argumenterer for tanken om et «metavers», et moderunivers som hele vårt synlige univers er født ut av. Laszlo hevder at dette «A-feltet» er kilden til all informasjon på alle nivåer i vårt eksisterende univers. – For øvrig har jo kvantefysikken for lengst gjort ende på forestillingen om at alt i verden kan forklares ved hjelp av årsak og virkning; og mystikerne har alltid hevdet at universet beror på en usynlig matrise, et energifelt som oppebærer all eksistens. I samme retning peker også et forskingsprosjekt ved Princeton-

universitetet, «The Global Consciousness Project», som viser at bevissthet påvirker materien, ikke bare omvendt.

At det virkelig finnes noe slikt som en global bevissthetsstruktur, viser også nye oppdagelser innen hjerteforskningen. Dere kjenner sikkert til Steiners uttalelser i mange foredrag om at hjertet slett ikke er en pumpe. Ingen har kunnet fremlegge tilstrekkelige vitenskapelige bevis for det – ikke før på 1990-tallet, da et forskningsteam i USA påviste at hjertet faktisk ikke er noen pumpe, men et slags sanseorgan, slik Steiner jo også påpekte. Forskerne påviste at hjertet har et «sansefelt» som ikke bare omfatter hele den fysiske organismen, men faktisk hele jorden, ja endog solen. Hjertets felt er forbundet med solens felt! Så det dreier seg om forbausende oppdagelser, og disse oppdagelsene ler man *ikke* av, men de blir verdsatt.

Mange av dere er jo lærere og har hørt om «multiple intelligence», en forskning som ble utviklet av Howard Gardner på 1980-tallet. Den viser at det finnes mange slags intelligens: sosial intelligens, språkintelligens, visuell intelligens osv. – en tenkemåte som jo steiner-

pedagogikken alltid har arbeidet utfra. Så også tanken om at mennesket har mer enn bare en type IQ, har idag funnet gjenklang i mainstream.

Steiner hadde store vanskeligheter med å finne anknypningspunkter, finne en link til kulturen i sin samtid. I foredragene om den antroposofiske bevegelsen* forteller han om hvordan han forsøkte å knytte an til den ene og den andre strømmingen i kulturen, men uten å lykkes – helt til han fant å måtte utvikle sitt eget språk. Men idag, når *vi* skal knytte antroposofien til *vår* tid, finnes det en mengde aktuelle linker. Og når mennesker kaller antroposofien en sekt, så har dette ingenting å gjøre med antroposofien selv som substans, men i høyden med hvilke forestillinger om den som enkelte antroposofier kanskje går rundt med. For idag, etter 100 år, dukker sentrale aspekter ved antroposofien opp i mainstream, om enn i en annen form.

Et eksempel fra USA er forfatteren Ken Wilber; kanskje kjenner dere til ham. Han har utarbeidet en grundig analyse av bevissthetens evolusjon, som

* Se Rudolf Steiner, *Die Geschichte und die Bedingungen der anthroposophischen Bewegung im Verhältnis zur Anthroposophischen Gesellschaft*, 10.-17.6.1923 (GA 258).

jo er et nøkkelt tema i åndsvitenskapen. Dette har resultert i at forestillingen om en evolusjon av menneskets bevissthet og dermed av menneskelige sivilisasjoner er blitt mainstream i mange universitetssammenhenger. Slik at det ikke lenger er vanskelig å ta opp dette temaet, ettersom denne forskningen gjør det mulig å sammenligne over hundre forskjellige paradigmer om en evolusjon av bevisstheten. En del fakta i materialet er kanskje ikke korrekte, man kan se annerledes på mange ting og så videre, men at det har lyktes å gjøre temaet mainstream, er uansett et svært interessant fenomen.

Steiner led under vekten av alle de oppgavene som gjorde krav på ham, alt dette som dengang var helt nytt og som var absolutt nødvendig å påbegynne. Men i vår tid er det mange tilknytningspunkter i den almene kulturen. Og det haster! For *tidsånden* har jo ikke hvilt disse hundre årene; den forsøker hele tiden å finne en måte å komme til uttrykk på i verden for å bringe menneskene videre, en oppgave som var tiltenkt den antroposofiske bevegelsen. Dette er kanskje et drastisk utsagn; men jeg mener fenomenologien på dette området er tydelig.

Dermed blir det mulig å knytte an til et aspekt som har å gjøre med den antroposofiske bevegelsens egen situasjon i en global verden: at bestemte tydelige forandringer er der, men at vi ikke kan slå bro til dem så lenge vi blir sittende fast i bestemte forestillinger og begreper som på et vis trenger å bli forstått på nytt. Jeg må derfor også være åpen om situasjonen i Antroposofisk Selskap. Den såkalte «konstitusjonsdebatten», prosessen rundt selskapets statutter for noen år siden, viste klart at vi ikke er på høyde med tiden. Etter min mening grep ingen av partene i diskusjonen det fundamentale poenget: at vi idag ikke lenger har noen enhet mellom selskap og bevegelse, slik Steiners store intensjon med Julestevnet var. Medlemstallet vokser ikke, det har holdt seg på samme nivå i svært lang tid, til tross for en veldig økning av antall aktive i den antroposofiske bevegelsen. Det er altså en stor diskrepans mellom antall medarbeidere og tallet på dem som melder seg inn i selskapet. Og fremfor alt: det er svært få unge som velger å bli medlem av Antroposofisk Selskap!

Dette er en fundamental spirituell kjensgjerning som *må* bli erkjent og forstått dersom vi skal bli en fruktbar bevegelse i det 21. århundre: selskap og bevegelse kan ikke lenger betraktes som ett. Det er i tillegg også problematisk idag å forestille seg ett senter for alle aktiviteter. Det tenderer mot hierarki. I et *nettverk* derimot, er alle relasjoner horisontale. Sentrum flytter seg hele tiden dit tingene skjer, der hvor det oppstår tyngdepunkter. Dere kjenner kanskje til boken «The Spider and the Starfish» om gamle og nye organisasjonsformer, om sentralistiske strukturer og nettverk. Edderkoppen og sjøstjernen ligner jo litt på hverandre, men det er en stor forskjell: edderkoppen blir mindre funksjonsdyktig hvis den mister et ben, og dersom

den mister hodet, dør den; en sjøstjerne derimot kan miste en arm, og det vokser straks ut en ny. Ikke bare det, en avrevet arm kan bli til en helt ny kropp!

Denne erkjennelsen er idag overalt. For å ta et negativt eksempel: Pentagon vet at de ikke kan bekjempe Al-Qaida med tradisjonelle midler, fordi denne organisasjonen er et nettverk av autonome celler med kanskje 50 000 medlemmer i over 60 land. De positive eksemplene finner vi ikke minst i sivilsamfunnet, hvor nettverkstanken har trengt helt igjennom. I et nettverk finner vi lederskapet der hvor et reelt arbeid foregår. Alle kan da rette fokus dit og støtte arbeidet. Sentrum-periferi-forholdet blir mer fleksibelt; senteret oppstår utfra periferien i aktuelle situasjoner, og flytter seg igjen, slik vi kunne se under hendelsene rundt WTO-møtet i Seattle i 1999, «The Battle of Seattle». Og til syvende og sist dreier det seg jo ikke om hvem som er sentrum og periferi, men om arbeidet blir gjort, om oppgavene blir løst. I det lange løp er det kun dette som teller.

Jeg nærmer meg avslutningen, men før det vil jeg si noe i tilknytning til foredragene som Steiner holdt i Norge. Jeg fikk en liste over dem, og det gjør inntrykk å se hvor mange temaer han tok opp her med umiddelbar aktualitet for det 21. århundre. Et stort område er kristologien, med foredragene om Johannes-evangeliet, Apokalypsen og Det femte evangelium. Og i foredragene om Norges og Sveriges fremtidsoppgaver etter Første verdenskrig har vi for eksempel viktige uttalelser om verdenssituasjonen og øst-vest-forholdet.

Det er sannsynlig at Steiner av strategiske grunner nettopp her tok opp temaer som angikk verdenssituasjonen. Ta for eksempel hele problemet med «the clash of civilizations», som jo dreier seg om sammenstøt mellom identiteter, slik jeg var inne på. Den eneste foredragssyklusen Steiner holdt om slike spørsmål, nemlig folkesjelssyklusen, ble jo gitt i Norge. Disse foredragene er og har vært gjenstand for mange misforståelser. Men går man inn på saken, gir foredragene om folkesjelene oss en forståelse av hvordan vi blir i stand til å møte og bevege oss inn i ulike identiteter i verden, og hvordan dette bidrar til at vi lærer av hverandre og blir mer *helt* menneske. Dersom jeg kan forstå og verdsette andre kulturer, kompletterer dette min menneskelighet. Alle mine reiser de siste 15 årene har vist meg hvor viktig dette er. Når jeg lærer å forstå norsk, svensk, tysk, fransk, amerikansk, latin-amerikansk kultur og så videre, vokser min egen menneskelighet. Kulturene er forskjellige, men menneskelighet er noe universelt.

Og så har vi foredragene om Johannes åpenbaring. Det jeg sa om konvergerende teknologier har i virkeligheten mye å gjøre med vår egen tids apokalyptiske natur. I foredragene om apokalypsen fra 1924 for prestene gir Steiner et svært tydelig bilde av det som stiger opp av avgrunnen i vår tid.

Jeg kommer jo fra Filippinene, og der har vi *null* Steiner-foredrag! Så dere kan jo spørre om hva man skal gjøre ut av antroposofien der. Svaret er vel at vi må finne kilden i oss selv og i vår historie. Men her i Norge holdt altså Steiner dusinvis av foredrag frem til 1923. En mengde materiale! – og av en slik karakter at om man kunne virkeliggjøre det, ville noe stort skje i verden.

La meg i denne forbindelse si litt om Norge som land. Sett utenfra kjenner vi det jo som landet hvor Nobels fredspris blir utdelt. Slik sett er Norge forbundet med begrepet fred. Det er altså en interessant forbindelse mellom dette og noen av foredragstemaene Steiner tok opp her. Jeg vet også at Norge ligger helt fremst når det gjelder internasjonal bistand, en hjelp som dere gir relativt fritt og betingelsesløst sammenlignet med de aller fleste andre land. Men nettopp denne gesten er et tegn på et fritt jeg som kan verdsette og hjelpe andre uten å måtte kreve noe tilbake for egen del. Og denne kvaliteten har igjen å gjøre med Kristus-impulsen, som ble vektlagt så sterkt av Steiner her i Norge.

La meg slutte med et bilde, en imaginasjon som mange av dere kjenner godt og som Steiner ga av Mikael-skolen i den oversanselige verden: først et spirituellet utsyn over antroposofiens fødsel på jorden i det 20. århundre, deretter: slutten av århundret, av årtusenskiftet eller vår egen tid – altså to nøkkelsituasjoner i en prosess. Essensen i denne imaginasjonen er at antroposofien ikke kom inn i verden for sin egen skyld, men for å være en faktor i verdensutviklingen. Og hvis vi utvikler et forhold til antroposofien hvor

dette siste aspektet: antroposofi som faktor i verdensevolusjonen, slutter å leve i oss, da vil verden kritisere oss. Jeg tror vi må forstå at når verden ennå har så lite forståelse for antroposofien, så skyldes det at en del aspekter ved den antroposofiske bevegelsen ikke har noen reell tilknytning til det som idag faktisk foregår i verden. Og derfor blir vi beskrevet på en slik måte som i den boken som kom ut i Tyskland nylig.* Men dette må vi ta som en utfordring og spørre oss selv: Hva står vi virkelig for, og hvilken betydning

* Det hentydes til H. Zanders avhandling *Die Anthroposophie in Deutschland* (2007). Red.

har vi i verden? Tar vi ikke dette på alvor, blir vi hengende etter i verdensprosessen, noe som naturligvis ville være en stor tragedie. Vi kan ikke hvile, vi kan ikke være fornøyde med oss selv så lenge verden brenner. For antroposofien er i virkeligheten et vern og et forsvar for det sanne menneskevesen. Den krisen som rir verden, er et resultat av manglende forståelse av menneskets sanne natur. Derfor har dette temaet også å gjøre med Mikael-skolen, som ikke vil svikte oss dersom vi finner et sant forhold til den i våre liv.

Det er to aspekter av dette, først det individuelle, som handler om de verdensformende kreftene som lever i vår vilje. Hvis vi virkelig velger å engasjere oss i verden, behøver vi ikke å bli motløse eller fryktsomme når det gjelder våre oppgaver, for dette motet ble krevd av oss allerede i Mikael-skolen, som var en forberedelse og en øvelse til den situasjonen vi befinner oss i her og nå.

Og det andre aspektet har å gjøre med tidens apokalyptiske natur og muligheten til å skape en helt ny og annerledes fremtid: det er at vi – ja, alle mennesker i vår tid som våkner opp til det – har kraft til å skape det umulige. Hvordan skal vi stå imot den kolossale, maktfulle stemmen som hele tiden forteller oss: Dere har ødelagt alt, dere har ikke lenger noen mening i verden? Men idet vi våkner opp til hvem vi virkelig er, da kan vi si: Ja, vi er nok små, men vi bærer i det minste sannhet i oss, vi bærer i oss logos, ordet, som gir oss kraften til å skape nye verdener, nye sivilisasjoner. Og vi har virkelig denne kraften. Det kan kanskje virke som en påstand tatt ut av luften, men jeg kjenner personer som virkelig skaper substans og forandrer verden, som arbeider utrettelig utfra dette indre motet, utfra en sann hengivenhet til å skape en bedre verden.

Å si til oss selv at vi ikke har makt til å forandre verden, er det samme som å si at vi ikke forstår antroposofien. Og i det 21. århundre vil alt avhenge av denne viljen til å skape en annerledes verden. Så vi må si til oss selv: Vi feirer 100 år og har mye å feire, men fremfor må vi betrakte dette som en forberedelse til å engasjere oss i det 21. århundre på en måte vi aldri har gjort før! Bare slik kan vi møte de situasjonene som kommer. Takk for oppmerksomheten! □

Fotos: Finn Dahle Iversen